

quæ sunt in intellectu per sui essentiam, non autem sensus, vel imaginatio. Non autem sequitur propter hoc quod intellectus nihil intelligat nisi per essentiam suam, & quod non intelligat per similitudines aliquas.

Ad septimum dicendum, quod in omnibus potentiis ad invicem ordinatis hoc est necessarium ut ubi terminatur actus prioris potentie, incipiat actus secundæ: unde cum voluntas præsupponat intellectum, voluntas fertur in illud in quod intellectus terminatur. Intellectus autem quamvis Deum in statu vitæ non nisi per effectus cognoscat, tamen ejus operatio in ipsum Deum terminatur secundum quantumcumque cognitionem quam de ipso accipit; & ideo affectus non indiget ad hoc quod referatur in Deum quod redeat in illa media; sed potest statim in ipsum Deum ferri, in quem intellectus devenit.

Ad octavum dicendum, quod etiam quando aliquid videtur per similitudinem alterius rei, potest contingere quod videns semper medium, cogitet de re immediate sine hoc quod ejus cognitio converatur ad aliquam aliam rem: quia in illud medium non convertitur ut est res quædam, sed ut imago illius rei quæ per ipsam cognoscitur. Idem autem est motus intellectus in imaginem, in quantum est imago, & in imaginatum; quamvis alius motus sit intellectus in imaginem, in quantum est res quædam, & in id cuius est imago: & ideo quando per similitudinem creaturæ quam intellectus habet penes se, non convertitur in creaturam ut est res quædam, sed solum ut est similitudo rei, tunc immediate de Deo cogitat, quamvis non immediate Deum videat.

Ad nonum dicendum, quod, sicut dicit Glossa super illud Psalm. xi. *Diminutæ sunt veritates &c.* ab una veritate increata resultant multæ veritates in animabus nostris, sicut ab una facie similitudines multæ in speculo fracto, sive in multis speculis: & hæc veritas in intellectu nostro resultans primo & principaliter consistit in primis principiis per se notis: & ideo quando per ea de omnibus aliis judicamus, nostrum iudicium est secundum primam veritatem, cuius est dictorum principiorum veritas similitudo.

Ad decimum dicendum, quod dupliciter cognoscitur aliquid ab altero. Uno modo sicut ex cuius cognitione devenitur in cognitionem alterius; & sic illud quo cognoscitur, est magis notum, ut principia conclusionibus. Alio modo sicut perficiens cognoscentem ad cognoscendum; sive sit forma, sicut species lapidis in oculo perficit oculum ad videndum; sive principium effectivum huius formæ, sicut dicitur quod oculus videt per solem: & hoc modo id quo aliquid cognoscitur, non oportet quod sit magis notum, immo possibile est quod non cognoscatur: cognoscitur enim per quamdam inflexionem intellectus ab objecto cognoscibili in id quod erat cognitionis principium. Sic autem in Deo omnia cognoscimus: & ideo ratio non sequitur.

Ad undecimum dicendum, quod verbum Augustini intelligendum est quantum ad hoc quod nulla creatura interponitur inter mentem nostram & Deum, qua mediante mens nostra à Deo procedat in esse, vel qua mediante formetur per gratiam, vel per gloriam, sicut efficiente medio. Nihil tamen prohibet quin aliqua forma creata mediante mens nostra à Deo formetur, sicut gratiæ, vel charitatis habitus, & sic per speciem creatam formatur mens viatoris ad videndum Deum.

(1) *Al.* non dominaretur.

Ad duodecimum dicendum, quod Avempace posuit quod intelligere essentias separatarum substantiarum poterat provenire homini per scientias speculativas, quas in hac vita addiscimus. Sed hanc positionem improbat Commentator in III. de Anima com. xxxvi. ex hoc quod adhuc non sunt inventa aliqua principia quibus ad hoc perveniri possit: quod non videtur esse probabile, si ad hoc per principia scientiarum speculatarum perveniri posset, & præcipue cum omnis humana cognitio ad illam ordinetur: non enim esset probabile quod species humana deficeret à perfectione naturali totaliter. Et ideo dicendum, quod prædicta positio impossibilis est: cuius ratio est, quia scientiæ speculativæ procedunt ex principiis per se notis, quæ à sensu accipiuntur, ut dicitur in II. Posteriorum, cap. ult. & ideo per illa non possumus devenire in essentias illarum rerum quæ omnes formas sensibiles excedunt: unde per nullam scientiam speculativam quam nunc requirimus, scimus quid est Deus, vel quid est Angelus, nisi sub quibusdam similitudinibus, magis cognoscetes de eis quid non sunt, quam quid sunt: & propter hoc dicit Philosophus in principio Metaph. quod scientia de Deo non est humana possessio, quia scilicet eam ad plenum habere non possumus.

Ad tertium decimum dicendum, quod corpus non potest esse corruptibile, nisi quando anima non plene corpori dominatur. Si enim plene ei (1) dominaretur, suam incorruptionem ei conferret: & ideo in statu corruptionis oportet quod anima cognoscat secundum exigentiam corporis, scilicet accipiendâ à sensibus. Tali autem modo cognitionis Deus per essentiam videri non potest, ut ex dictis patet; & secundum hoc status corruptionis repugnat visioni Dei per essentiam.

QUÆSTIO III.

Deinde quæritur de delectatione: & circa hoc quærentur quinque.

- Primo. Quid sit delectatio.
- Secundo. Quæ sit causa delectationis.
- Tertio. De comparatione delectationis ad tristitiam.
- Quarto. De bonitate, & malitia delectationis, & tristitiæ.
- Quinto. de comparatione delectationis spiritualis ad corporalem.

ARTICULUS I.

Utrum delectatio sit passio.

1. 2. quæst. xxxi. art. 1.

1. **A**D primum sic proceditur. Videtur quod delectatio non sit passio. Omnis enim passio in motu consistit, ut dicitur in Lib. VI. principiorum, cap. ult. & X. Ethic. cap. 11. & 14. Sed delectatio non est motus, neque generatio aliqua, ut dicit Philosophus in VII. Ethic. cap. 11. & 111. Ergo delectatio non est passio.

2. Præterea. Operatio non est passio, sed magis actio, cum sit existentis in actu, secundum quod huiusmodi. Sed delectatio est quædam operationis perfectio, ut dicitur in X. Ethic. cap. 14. Ergo delectatio non est passio.

3. Præterea. In omni passione trahitur patiens ad

QUÆSTIO III.

ad terminos agentis: quia agens assimilatur sibi patiens. Sed causa delectationis est convenientia; & ita illud quod delectatur, in suis terminis manet. Ergo delectatio non est passio.

Sed contra. Gaudium, & delectatio sunt unius generis. Sed gaudium est passio: ponitur enim una de quatuor principalibus passionibus, ut patet IX. de Civit. Dei, cap. 14. Ergo delectatio est passio.

Præterea. Delectationis (1) objectum est bonum. Sed bonum est proprium objectum appetitus. Ergo delectatio ad appetitum pertinet. Sed alia quæ pertinent ad appetitum, sunt passionibus, ut amor, ira, & huiusmodi. Ergo & delectatio est passio.

QUÆSTIUNCULA II.

1. **U**terius. Videtur quod in parte intellectiva animæ, & in aliis substantiis spiritualibus delectatio esse non possit. Quia, ut dicitur in VII. Physicorum, text. 20. omnis passio est in parte animæ sensitiva. Sed delectatio est passio, ut probatum est. Ergo non potest esse in parte intellectiva, nec in substantia aliqua spirituali.

2. Præterea. Avicenna dicit in VI. de naturalibus part. 11. cap. 111. quod subjectum delectationis est (2) species corporalis. Sed pars intellectiva non utitur aliquo corporali organo. Ergo in ea non potest esse aliqua delectatio.

3. Præterea. Illud quod est intellectivæ partis, non est commune nobis, & brutis. Sed delectatio est etiam in brutis. Ergo delectatio non est intellectivæ partis.

Sed contra est quod dicitur Lucæ xv. 10. *Gaudium est Angelis Dei super uno peccatore penitentiam agente.*

Præterea. Philosophus dicit in VII. Ethic. c. ult. quod Deus semper una & simplici operatione gaudet. Ergo & eadem ratione in aliis substantiis spiritualibus potest esse delectatio.

QUÆSTIUNCULA III.

1. **U**terius. Videtur quod delectatio sit in tempore. Delectatio enim consequitur operationem nostram, ut dicitur in X. Ethic. cap. 14. vel VI. Sed operatio nostra est in tempore. Ergo & delectatio est in tempore.

2. Præterea. Omne illud in quo est accipere prius, & posterius, est in tempore. Sed in delectatione est accipere prius, & posterius, cum aliquis per longam horam possit continue delectari. Ergo videtur quod delectatio sit in tempore.

3. Præterea. Delectatio aliis passionibus condividitur. Sed aliæ passionibus animæ sunt in tempore, ut ira, & huiusmodi. Ergo & delectatio.

Sed contra est quod Philosophus dicit in X. Ethic. ubi sup. *Secundum nullum tempus accipiet quis delectationem.*

Præterea. Delectatio sequitur apprehensionem convenientis. Sed visio, & aliæ apprehensiones non sunt in tempore, sed in instanti. Ergo & delectatio non mensuratur tempore.

QUÆSTIUNCULA IV.

1. **U**terius. Videtur quod delectatio, & gaudium sint penitus idem, & similiter exultatio, & lætitia,

(1) *Al.* deest objectum. (2) *Forte* species.

& jucunditas. Passiones enim, & habitus penes objecta distinguuntur. Sed gaudium, & delectatio, & alia dicta habent idem objectum, scilicet bonum convenientis. Ergo sunt idem.

2. Præterea. Ab eadem causa procedit idem effectus: quia idem semper natum est idem facere. Sed delectationis, & gaudii non potest poni nisi una & eadem causa, scilicet conjunctio convenientis. Ergo sunt idem.

3. Præterea. Unum uni opponitur. Sed delectationi, & gaudio opponitur unum, quod est tristitia. Ergo delectatio, & gaudium sunt unum omnino.

Sed contra est quod dicit Avicenna in VI. de naturalibus, part. 14. c. v. quod gaudium est species delectationis. Ergo non sunt omnino idem.

Præterea. Si gaudium, & delectatio essent omnino idem, ubicumque est delectatio, esset & gaudium. Hoc autem falsum est: quia in sensu dicitur esse delectatio, sed non gaudium, proprie loquendo. Ergo delectatio, & gaudium non sunt penitus idem.

SOLUTIO I.

Respondeo dicendum ad primam quætionem, quod quælibet res quando perungit ad propriam perfectionem, consequitur stabilimentum, & vigorem, sicut corpora quando perveniunt ad terminos motus sui naturalis, quia in loco naturali conservantur. Cum autem motus penes terminos distinguatur, oportet quod diversum iudicium de perventione ad terminum complementi accipiat secundum differentiam motus. Movetur autem aliquid ad suam perfectionem dupliciter. Uno modo per inclinationem naturalem, sicut lapis movetur deorsum; & hic motus non præcigit cognitionem in eo quod movetur, sed in alio quod est principium causans hanc inclinationem; & hic est motus naturalis. Alio modo per inclinationem, cuius principium est cognitio ejus quod movetur; & hæc quidem inclinatio dicitur appetitus animalis, aut intellectualis: unde sicut in terminatione motus naturalis est quædam vigoratio naturalis ejus quod movetur, ita in assecutione perfectionis in quam tendit appetitus animalis, est quædam quietatio ipsius, seu vigoratio ejus, præsupponens cognitionem perfectionis jam conjunctæ, sicut appetitus præsupponebat cognitionem perfectionis nondum habitæ; & talis vigor, sive quietatio appetitus, vocatur delectatio: unde etiam Commentator dicit in X. Ethic. quod delectatio est quædam superfloratio naturæ. Est autem duplex appetitus, sicut & cognitio, scilicet sensitivæ, & intellectivæ partis. Appetitus autem sensitivæ partis est virtus in organo corporali, & est immediatum principium corporalis motus: unde omnia quæ accidunt in appetitu sensitivo, sunt conjuncta cum quadam transmutatione corporali; quod non accidit in his quæ sunt in appetitu intellectivo, nisi passione large accepta, & improprie, ut in III. Lib. dist. xv. q. 11. art. 1. quæstionc. 2. in corp. dictum est: unde delectatio quæ est in appetitu sensitivo, quædam passio est; non autem delectatio quæ est in intellectu, nisi passione large accepta.

Ad primum ergo dicendum, quod non est inconvenientis motum per accidens terminari ad alium motum, quamvis hoc per se sit impossibile, ut probatur in V. Physic. text. 111. Delectatio ergo, in quantum huiusmodi, semper consistit in aliqua terminatio-

(1) *Al.* deest objectum. (2) *Forte* species.